

Сині дзвіночки у вазі, спогади про театральні сценки в школі, перша читанка, як тонкі грані поетичності і голосу Закарпаття поєднали одного вечора дві долі – вчительську й учнівську, які серед тисячі доріг віднайшлися.

В оповіданні особливе місце мають психологічні портрети. Серед деталізованих – описи рук (для письменників це особливий акцент, адже руки пишуть, закреслюють і знову пишуть і плакають слово). Чи то важкі і загрубілі батьківські руки, які міцніли від років і роботи, чи материнські – ласкаві і ніжні, з синіми жилами, які вони набухали, коли вона клала дитину в колиску... Батьківські руки, а потім вчительські підіймали учня, викохували в ньому Людину, яка йшла до вершини, до свого призначення.

Акмеологічна та аксіологічна парадигми в оповіданні «Вікна у світ» накладаються одна на одну, подекуди доповнюючи, але не применшуючи ваги жодної з них: «Бувають люди, яких зустрів у житті і які потім з тобою всюди і завжди. Ти бережеш їх образ у пам'яті, і тобі радісно стає, коли думаєш про них. Бо відчуваєш, що ти не самотній, бо вони з тобою, й радієш тому, що колись зустрів їх. Тобі приємно думати про них, і вони, бува, не раз володіють твоїми роздумами. Бо ти побачив у них велике і світле, і сам хотів бути таким, як вони. Ти завжди радієш, зустрічаючись з ними, вдячний їм, що сповнили тебе високого чуття людини...» [1, с. 54].

Таки паралелі перетинаються у поетичній геометрії Івана Чендея!

ЛІТЕРАТУРА:

1. Іван Чендей. Вибране: том другий. Ужгород: Карпати, 2003 р. 518 с.
2. Іван Чендей. Щоденник / журнал «Київ», № 9-10, 2020.
3. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості / Ніколаєску І.О. Черкаси, 2012 р.

Оксана ГИСА

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
oksana.hysa@tntpu.edu.ua*

ТВОРЧА ПОСТАТЬ ЗДІСЛАВА ЯХІМЕЦЬКОГО У СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ ТВОРЧОГО УНІВЕРСАЛІЗМУ

Про Здіслава Яхімецького, вихованця Г. Адлера, засновника першої у Польщі краківської школи музикознавства, а також одного із перших польських музикознавців з академічним званням, донині немає

грунтовного наукового дослідження – не тільки в Україні, але що дивно – і в Польщі.

Література, присвячена цій видатній особистості, обмежена кількома статтями Владзімежа Позьняка (головно, посмертними), а також біографічними статтями у музичних і немусичних словниках та енциклопедіях (польською та іншими європейськими мовами).

Проте ця проблема недостатньо вивчена в українському та зарубіжному музикознавстві і потребує більш глибокого осмислення.

Діяльність З. Яхімецького як журналіста-музикознавця, редактора, популяризатора музичної культури в періодичних виданнях різноаспектно вивчали М. Возьна-Станкевич, Е. Дзембовська, М. Дзядек, Х. Душик, Є. Пажинський, В. Позьняк, Л. Полоній, Т. Пшибильський та інші польські дослідники. На їхню загальну думку, З. Яхімецький зробив значний внесок у поширення знань про музику в польському суспільстві.

Здіслав Яхімецький народився 7 липня 1882 року у Львові. Навчався у консерваторії Галицького музичного товариства під керівництвом Станіслава Нев'ядомського, пізніше виїхав у Відень, де далі вивчав музикологію. У 1911 році Здіслав Яхімецький здобув ступінь доктора філософії (спеціальність «Музикознавство») і призначений на посаду доцента семінаріуму історії і теорії музики Краківського університету.

Здіслав Яхімецький неодноразово намагався осмислити історію польської музики. З одного боку, це було надскладне завдання (з огляду на обмежену джерельну базу опрацьовану на той час). На початковій стадії розвитку польської музичної історіографії науковець міг розраховувати лише на власний ентузіазм і наполегливість у віднайдені та опрацюванні матеріалів.

Результатом діяльності науковця стали такі праці: «Музика в Польщі» (Львів, 1907), «Розвиток музичної культури в Польщі» (Краків, 1914), «Історія польської музики» (Варшава, 1920), «Польська музика в історичному розвитку від найдавніших часів до наших днів» (Краків, 1948, 1951).

Перша праця «Музика в Польщі» була ще «популярним нарисом», як характеризує книжку сам науковець. У розвідці обсягом заледве 57 сторінок йшлося про найважливіші музичні події в історії Польщі. Наступні роботи містять аналітичний огляд численних доступних авторові матеріалів, результати джерелознавчих досліджень, і, звісно, досягнень інших авторів. У праці «Історія польської музики» (1920) З. Яхімецький аналізує та оцінює розвиток музичної творчості поляків від найдавнішої церковної музики, яка бере свій початок у 1424 – 1430 роках, зокрема,

описує життя, діяльність і творчість композиторів Миколая з Радома, Миколая з Кракова, досліджує музику при дворі короля Владислава II Ягайла, аналізує композиційний стиль Вацлава з Шамотул та Зигмунта II Августа, Мартина Леополіти, псалми Миколая Гомулки, пропонує історичне дослідження опери М. Огінського, аналізує форми та гармонію Ф.Шопена, музичну творчість С. Монюшка. Як зазначав З. Яхімецький, монографія доступна для широкого кола читачів, а також для любителів та вчителів музики [2, с. 11].

Серед видатних праць З. Яхімецького – монографії про Р. Вагнера, Желенського, проте особливо вагомою розвідкою для польської музикологічної думки стала праця «Музика Польщі в розвитку історичному: від найдавніших часів до наших днів» (1951).

Публікації видатного музиколога відзначаються глибоким знанням розглядуваної проблеми, логічною структурою, пізнавальністю, власними цікавими судженнями. У фахових музичних часописах наукова складова була для нього визначальною, а у виданнях, розрахованих на загальну аудиторію, він дбав, щоби популярно і дохідливо розповісти про творчу діяльність композитора і проаналізувати його твори, про музичні події, про напрямки в музиці тощо. Не останню роль у публікаціях музикознавця відігравала естетична складова [1, с. 53].

Наукова робота не заважала професору З. Яхімецькому займатися композиторською діяльністю. На жаль, донині його композиторська творчість не входить у репертуар відомих виконавців-інтерпретаторів і мало висвітлена у світовій музичній літературі.

Композиторська спадщина З. Яхімецького на тлі його видатної наукової спадщини видається дуже скромною. Він займався композицією лише під час навчання у Відні під керівництвом Арнольда Шенберга і Германа Грейденера, а також у перші роки свого перебування у Кракові. Перейнявши обов'язки завідувача кафедри музикознавства в Ягеллонському університеті, він відмовився від композиторської діяльності.

З. Яхімецькому однак подобалося ділитися своїми музичними композиціями зі студентами на лекціях, які проходили в рамках занять з музикознавства. Ці композиції він використовував як музичні приклади, пов'язані з обговорюваною технічною проблемою чи історичним періодом. Після більше як 100-літнього написання музичних композицій ми можемо об'єктивніше оцінити композиторську спадщину З. Яхімецького, відзначивши її безперечну мистецьку цінність і новаторський характер, особливо у таких піснях, як «В'юнок» («Ровój»), «Гумореска»

(«Humoreska»), «Як же можете квіти» («Jakże możecie kwiaty»), «Туга» («Teżknicza»), «Симфонічна фантазія» («Fantazja symfoniczna»).

З. Яхімецький, відкритий до новітніх напрямків у музиці, як композитор також зацікавився додекафонією. У 1930-х роках він створив твір за цією технікою музичної композиції та опублікував його в одному з краківських журналів. Б. Шеффер зізнався, «що перший додекафонічний твір, з яким він зіткнувся в перші роки знайомства з музикою, був дивним і дивовижним твором Здіслава Яхімецького» [1, с. 54].

Тож багатогранність рідкісного таланту З. Яхімецького в світовій музичній культурі, глибина їх творчості має велику художньо-мистецьку цінність, що яскравою сторінкою вписано не тільки в мистецький літопис Польщі, а й в історію української музичної культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гиса О. Публіцистичні праці Здіслава Яхімецького. Вісник львівського університету. Серія: Мистецтвознавство. 2015. Вип. 16. Ч. 1. С. 52 – 57.
2. Agazzari A. Polemiki wokół «Musica Moderna» : pol. przekł. A. Szweykowska. T. 1. Kraków : Musica Iagellonica, 1993. 69 s.
3. Jachimecki Z. Muzyka w Polsce. Polska, obrazy i opisy. Lwów, 1907. 54 s.

Галина ДУРДАС

*кандидат історичних наук, викладач
Західноукраїнський національний університет
Тернопіль, Україна
h.durdas@wuni.edu.ua*

РОЛЬ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СІМ'Ї В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Сім'я – це те первинне середовище, де людина
повинна вчитися творити добро.*

В. Сухомлинський

В умовах сьогодення структурна трансформація цінностей стала однією із причин світоглядної дезорієнтації молодого покоління, що надала другорядного значення пріоритетності сім'ї як ключової цінності в житті людини. Спостерігається знецінення шлюбних стосунків, а родинні зв'язки набувають швидше статусу економічних, ніж сімейних. Трансформація сімейних цінностей є наслідком не лише соціально-економічної реальності, а й знецінення духовно-моральних принципів, втратою віри у майбутнє. У той же час саме позитивний приклад